

RESSENYA

Seminari sobre l'Avantprojecte* de reforma del Codi penal

Dra. Rosa Fernández Palma
Dr. Oscar Morales García

Data de presentació: octubre de 2006

Data de publicació: febrer de 2007

Resum

Celebració del Seminari sobre l'Avantprojecte de reforma del Codi penal. Barcelona, 4 de novembre de 2006.

Paraules clau

reforma penal, ús il·lícit de targetes, avantprojecte de codi penal, danys informàtics, estafa informàtica

Tema

Reforma penal

Workshop on the Proposed Penal Code Reform

Abstract

Summary of the Workshop on the Proposed Penal Code Reform. Barcelona, 4 November 2006.

Keywords

penal reform, illicit use of credit cards, proposed penal code, IT-related damages, computer fraud

Topic

Penal reform

El passat 14 de juliol de 2006 va ser aprovat, en Consell de Ministres, l'Avantprojecte de llei orgànica de modificació del Codi penal. La reforma projectada afecta un bon nombre de delictes de la part especial, però també institucions de la

part general com la reincidència, la responsabilitat penal de les persones jurídiques o la prescripció, per esmentar-ne algunes de les més rellevants. Es tracta, per tant, d'una modificació àmplia i de calat, sobre la qual la Comissió

* Al tancament d'aquesta edició ja és Projecte de reforma del Codi penal.

General de Codificació treballava des de l'abril de 2005, data en què es van incorporar al màxim òrgan consultiu del Ministeri de Justícia sis vocals experts en dret penal, que van formar l'anomenada Secció Especial per a l'elaboració d'una proposta d'avantprojecte.

Amb la finalitat de debatre els aspectes més rellevants de l'Avantprojecte i, en especial, l'àmplia reforma *tecnològica* que inclou el text, els membres del grup d'investigació de l'IN3 sobre dret de la seguretat i tecnologies de la informació i la comunicació (DEUSETIC), van organitzar, el dia 4 de novembre de 2006, un seminari, dirigit pels doctors Morales García i Fernández Palma en coordinació amb els Estudis de Dret i Ciència Política de la UOC, a la seu de la Universitat Oberta de Catalunya d'avinguda del Tibidabo.

Al seminari va ser convidat com a ponent el Dr. Quintero Olivares, catedràtic de Dret Penal de la Universitat Rovira i Virgili i vocal de la Comissió General de Codificació, que havia participat activament en els treballs prelegislatius de l'Avantprojecte. A la jornada van intervenir, entre d'altres, professors d'universitat especialitzats en dret penal, membres de la carrera judicial i fiscal, professors de l'Escola Judicial i altres representants d'institucions públiques i privades a qui la reforma afecta de maneres mes o menys intenses.

El professor Quintero va sintetitzar en la seva ponència alguns dels aspectes de més interès del text, amb especial referència a les raons de política criminal que havien inspirat les propostes, per a obrir després un ampli torn de debat amb els assistents, que van discutir extensament sobre l'estructura dissenyada per a algunes institucions de la part general, en especial la responsabilitat de les persones jurídiques i la prescripció, la seva oportunitat, necessitat i els efectes que pot tenir sobre el conjunt de l'ordenament penal i processal penal. Els assistents van cridar l'atenció sobre la regulació de la interrupció de la prescripció, qüestió àmpliament debatuda per la doctrina i objecte de recents pronunciaments del Tribunal Suprem i el Tribunal Constitucional, reconeixent l'esforç de determinació en benefici de la seguretat jurídica, però també les dificultats interpretatives que romandrien amb la formulació projectada. Sobre la mateixa matèria es va advertir del major rigor punitiu que suposa l'ampliació dels terminis de prescripció en general, i en especial per als delictes contra la hisenda pública (s'eleva fins als deu anys) i els efectes que aquesta decisió pot comportar en l'àmbit econòmic. També va ser objecte de debat el concepte de suspensió, introduït per als supòsits en els

quals, després de la declaració en qualitat d'imputat, no es formulí després cap càrrec.

La responsabilitat penal de les persones jurídiques va ser objecte d'una àmplia atenció, que va incloure des de la necessarietat de la regulació -explicada sobre la base de l'augment de la delinqüència organitzada i el paper creixent de les persones jurídiques en aquest àmbit, i els compromisos comunitaris que Espanya havia anat adquirint- fins a les dificultats per a adaptar els principis clàssics d'atribució de responsabilitat penal a aquest nou sector, sense obviar els problemes processals derivats de l'atribució de responsabilitat penal directa a les persones jurídiques. Sens dubte, la superació del principi *societas delinquere non potest*, encara que resulti limitada a un estret conjunt de delictes, constitueix, d'entre totes les novetats de l'Avantprojecte, una de les més polèmiques.

Ja en la part especial, té una rellevància significativa en l'àmbit tecnològic, i sobre això es va incidir, la proposta d'introducció d'un nou subtipus d'estafa que castiga [...] *los que utilizando tarjetas de crédito o débito, o cheques de viaje, o los datos obrantes en ellos, realicen operaciones de cualquier clase en perjuicio de su titular*. El tipus penal, com van observar els assistents, es destina a les conductes d'utilització de targeta autèntica, si es repara en la presència d'una nova secció en el capítol II, del títol XVIII, titulada *De la falsificació de targetes de crèdit i debit i xecs de viatge*. En tot cas, sembla que aquí es podria enquadrar la utilització de targeta bancària aliena, en perjudici del titular, en operacions relacionades amb el comerç electrònic, per exemple, activitat en la qual freqüentment és absent la relació intersubjectiva que exigeix la doctrina majoritària per a la perfecció de l'estafa clàssica. La descripció del tipus penal probablement reobrirà el debat sobre la qualificació de conductes practicades en caixers automàtics, que fins ara majoritàriament eren subsumides en el delictes de robatori amb força per l'ús de clau falsa.

El prelegislador, a més, ha considerat necessària la punició, en l'àmbit dels delictes contra la intimitat, del simple accés no autoritzat a dades o programes continguts en un sistema informàtic, sempre que aquell es produeixi *vulnerant les mesures de seguretat*, element típic amb aparent vocació limitadora, però amb efecte pràctic escàs si es pensa que la violació de la simple barrera d'una clau d'accés personal -obtinguda de qualsevol manera- es podria incloure en la descripció típica.

Amb assentament directe, igual que la referència anterior, en la Decisió marc 2005/222/JAI del Consell, de 24 de febrer de 2005, relativa als atacs contra els sistemes d'informació, s'ha afrontat la modificació dels danys informàtics. L'art. 264 de l'Avantprojecte recull dues modalitats diferents. La primera castiga les conductes greus d'esborrament, dany o alteració de dades o programes informàtics; la segona acull *ex novo*, entre d'altres, les activitats tipus atacs *spam*, que, de manera greu, interrompin el funcionament d'un sistema informàtic aliè. El precepte preveu dos supòsits d'agreujament, per als casos d'especial gravetat dels danys o per a les conductes comeses en el marc d'una organització criminal. A més, aquest és un dels delictes per als quals es declara la possibilitat de responsabilitat penal de les persones jurídiques.

Finalment, i encara que també es van tractar altres temes, resulta interessant una última referència a la regulació dissenyada per l'art. 399 bis per a la falsificació de targetes de crèdit i debit i xecs de viatge, que, atenent una petició generalitzada de diferents sectors jurídics, es deslliga

de la falsificació de moneda, la qual cosa va merèixer una positiva valoració pels assistents.

Aquesta primera aproximació a l'Avantprojecte va resultar altament enriquidora, malgrat que som conscients que en l'iter de la tramitació es poden produir nombrosos canvis i que, en tot cas, calen noves trobades per a aprofundir de manera particular en moltes de les matèries que aquí simplement s'han ressenyat.

Es pot consultar un text en línia de l'Avantprojecte al web de Jutges per a la Democràcia:

<http://www.juecesdemocracia.es/pdf/legislacion/antProy-CodPenal.pdf>

L'informe del Consell General del Poder Judicial sobre l'Avantprojecte es pot consultar a:

<http://www.poderjudicial.es/eversuite/GetRecords?Template=cgpj/cgpj/principal.htm>

Citació recomanada

FERNÁNDEZ, Rosa; MORALES, Oscar (2007). «Resseña del Seminari sobre l'Avantprojecte de reforma del Codi penal». *IDP. Revista d'Internet, Dret i Política*. Núm. 4. UOC. [Data de consulta: dd/mm/aa]. <http://www.uoc.edu/idp/4/dt/cat/fernandez_morales.pdf>
ISSN 1699-8154

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons. Així doncs, se'n permet la còpia, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i la font (*IDP. Revista d'Internet, Dret i Política*), i l'ús concret no tingui finalitat comercial. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades. La llicència completa es pot consultar a: <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>>

Sobre els autors

Rosa Fernández Palma
mfernandezpa@uoc.edu
Professora de Dret penal de la UOC.

Óscar Morales
omorales@uoc.edu
Professor de Dret penal i advocat d'Uría Menéndez